

פרק א

מבוא

כל נברא שבטבע פועל ועושה את מה שנברא לעשותו, כגון החום הוא פעולת האש והקרירות מן המים וכו'. ואילו פעולתם של ישראל היא עשייתן של המצוות. ושלשה חלקים הם באדם, הגוף הנפש והשכל. וכנגדם אמרו בקידושין פב ב; מימי לא ראיתי צבי קייץ (כנגד כח התנועה של הצבי הבא מן הנפש) וארי סבל (כנגד הכח הגופני של הארי) ושועל חנוני (כנגד כח השכל של השועל) והם מתפרנסים שלא בצער וכו'. לאמר לך, שהשמוש הגשמי בכחות הללו אינו תכלית האדם, שהרי בעלי החיים מתפרנסים מבלי להשתמש בהם. אלא שקיום מצוות בגוף בנפש ובשכל הוא תכלית האדם. ואלמלא היצר הרע המדיח את האדם, היה מקיים מצוות באופן טבעי ככל הפעולות הטבעיות. ותכונת קדושה זו של תורה ומצוות מיוחדת לישראל שהם למעלה מהטבע, לעומת אומות העולם שיסודם בטבע ולכן מספרם שבעים כמספר שבעת ימי הבריאה הטבעית. ולכן לא רצו ולא היו מסוגלים לקבל בני עשו ובני ישמעאל את התורה, מצד עצם טבעם. אולם הבאים להתגייר מקבלים את תכונת הנפש הישראלית ונעשים מוכשרים להיות ככל אחד מישראל.

www.otzar.org

הנבראים אשר ברא ה' יתברך בעולמו כלם הם פועלים בעולם אשר נבראו בו, וכל אחד לפי מעלתו וחשיבותו גודל פעולתו. הנה השמים וכל צבא השמים כולם פועלים מסבבים הרקיע ופועלים בתחתונים, כמו שבראם השם יתברך וסדר אותם. וכן התחתונים כולם פועלים, הארץ היא שפועלת ומוציאה צמחה, וכל אשר הוא יוצא מן הארץ היא פועלת. וכן המים פועלים מרוים ומצמיחים האדמה, והרוח גם כן מגדל הכל כמו שהוא ידוע, וכן האש כמו החמה מחמם ומגדל הכל. וכן כל בעלי חיים וכל המינים שבעולם לא לתהו בראם⁵², רק נאמר עליהם פרו ורבו ומלאו את הארץ⁵³, עד שאין אחד בטל

52) ע"פ ישעיהו מה יח; לא תהו בראה לשבת יצרה. ולפי פשוטו של מקרא הכתוב מדבר בשמים וארץ. ובב"ב יג א ובמקבילות שם דרשו את הכתוב על חיוב פריה ורביה.

53) בראשית א כח ו"ט א. אלא שפסוקים אלו אינם מדברים בבעלי חיים כמו שנראה מלשון רבינו, אלא בבני אדם בלבד. וכ"ה במפרשים שם ובכמה מקומות בגמרא, וכן כתב רבינו בגור אריה לפרשת בראשית ד"ה ומחר בא המבול, ובפרשת נח ד"ה ולפי מדרשו, ובפרשת מקץ סוף ד"ה פותרים היו, ובנתיבות נתיב העבודה פרק א, ובאור חדש על הכתוב ויספר להם המן את כבוד עשרו (ה יא) ד"ה ובגמרא, ועל הכתוב ביום ההוא (ט יא), ובמו"ג ח"ג סוף פרק מט. לכן נראה

והכל פועלים בעולם אשר נבראו בו. וכל פעולה היא מתיחסת אל הפועל כי החמימות אשר הוא פעולת האש מתיחס אליו, וכן הקרירות מתיחס אל המים אשר פועלים הקרירות, וכן בכל הדברים מתיחס הפעולה אל הפועל. ומעתה האדם אשר הוא נבדל מכל שאר בעלי חיים מצד הנפש, שאין נפשו נפש בהמית רק נפשו נפש שכלית, לא כמו שאר בעלי חיים הטבעיים שאין נפשם רק טבעי, מחויב שיהיה לו פעולות מתיחס' אל נפשו השכלית האלהית ויהיו לו פעולות שכליות אלהיות, שכבר אמרנו כי כל פעולה צריך שתהיה מתיחס אל הפועל. ומפני שתמצא האדם משתתף עם שאר בעלי חיים הטבעיים בהרבה פעולות, ודבר זה בודאי מצד הנפש החיוני אשר באדם אשר בו משתתף עם שאר בעלי חיים הטבעיים, אבל אי אפשר שלא יהיו לו פעולות גם כן מתיחסים אל נפשו השכלית האלהית כי לא יגרע כחו. כי מה שהאדם הוא בנאי ונגר ומלאכת האפיה והבשול וכיוצא בזה מתקון הבגדים, שודאי אף כי דברים אלו צריכים לו נפש השכלי, מי הוא ערב לי שהדבר הזה הוא מצד שלימות שבו. והרי ראוי ומחוייב שיהיו לו פעולות אלהיות שיפעל בעולם אשר בראו כפי מעלת נפשו האלהית, ואולי כל הדברים האלה אשר זכרנו הם מצד חסרון שבאדם.

ובסוף קדושין⁵⁴ תניא, רבי אלעזר ב"ר שמעון אומר, מימי לא ראיתי צבי קיץ וארי סבל ושועל חנוני והם מתפרנסים שלא בצער, והם לא נבראו אלא לשמשני ואני נבראתי לשמש את קוני. ומה אלו שלא נבראו אלא לשמשני מתפרנסים שלא בצער, ואני שנבראתי לשמש את קוני על אחת כמה וכמה, אלא שהרעותי את מעשי וקפחתי את פרנסתי שנא'⁵⁵ עונותיכם הטו אלה וגו'. עד כאן. הרי שבארו כי הפעולות והמלאכות שעושה האדם לצורך פרנסה אינם מצד מעלת האדם, אבל הם לו מצד פחיתות וחסרון. וכשנברא האדם לא נבראת עמו המלאכה ותקון בגדים ובנין הבתים, רק בגן עדן היה בלא דברים אלו. ואם כן אין אלו פעולות לאדם מצד השלמות, ולא נמצא בבעלי חיים אלו פעולות והם מתפרנסים בלא דברים אלו. אם כן פעולות אלו הם לאדם מצד חסרון שחטא וקפח פרנסתו, ולולי זה לא היה צריך לדברים אלו⁵⁶. וזכר ג' דברים, כי באדם ג' דברים, הגוף והנפש והשכל, ובכל שלשתן משמש האדם בהם לצורך חיותו⁵⁷. ואמר, כי אין שלמות האדם במה שהוא

שטעות נפלה בדברי רבינו, וצ"ל; פרו ורבו ומלאו את המים, והכונה לפרק א פסוק כב המדבר על בעלי החיים.

54 פב ב. וראה בפירושי מהר"ל לקידושין ח"א עמ' קח. ולפנינו בגמרא; רבי שמעון בן אלעזר אומר.

55 ירמיהו ה כה. וראה בנצח עמ' קצב.

56 ומה שמצינו במקומות רבים בדברי חז"ל שדברו בשבח המלאכה והאומנות (ראה באוצר האגדה מהר" גרוס הוצאת מוסד הרב קוק ערך אומנות עמ' מ וערך עבודת האדמה עמ' תתעג), הוא משום שאחר נפילת האדם מדרגתו שלפני החטא באמת ראויה וטובה לו המלאכה לפי דרגתו הנמוכה. וראה בח"א למהרש"א לסנהדרין צט ב ד"ה אם לעמל מלאכה.

57 יש להעיר, כי בירושלמי סוף קידושין ובתוספתא שם פרק ה הלכה טו אמרו; ארי סבל, צבי קיץ, שועל חנוני, זאב מוכר קדרות וכו'. ויתכן שבנוסף לשלשה הנזכרים במשנה והמכוונים כנגד הגוף

משמש לצורך פרנסתו, הן בגופו הן בנפשו הן בשכלו. וזה כי הארי יש לו גוף חזק כאשר נודע מענין הארי, והרי אין משמש בכח גופו שיש לו לצורך פרנסתו. לכך אין לחשוב מה שעושה האדם בגופו הוא שלמות לו, שהרי בבעלי חיים לא נמצא דבר זה שיהיה צריך אליו. וכנגד הכח הנפשי שהתנועה היא מן הנפש⁵⁸, ועל זה אמר שהצבי שיש בו מהירות התנועה מאד הרי יש לו כח זה ביותר, והרי אינו משמש בכח זה לצורך פרנסתו. ולפיכך אמר, ולא ראיתי צבי קיץ, דהיינו שיהיה מתקן מזונותיו בקיץ⁵⁹, וצריך לזה כח התנועה להכניס את פירות הקיץ לבית. וכנגד השכל אמר לא ראיתי שועל חנוני, כי השועל הזה יש בו חכמה מכל חיות השדה⁶⁰, ואין משמש בכח זה לצורך פרנסתו להיות חנוני בעל משא ומתן. וכיון שלא נמצא בבעלי חיים שישמשו בכחות אלו לצורך פרנסתו, ואם כן מה שהאדם פועל בכח גופו וזיעת אפו ונושא משא גדול לצורך פרנסתו, אין זה מצד שלמות האדם. שהרי אין צריך דבר זה לבעלי חיים, שהוא יותר פחות מן האדם. ודבר זה התחייב לו מצד חטאו, שאין לאדם מנוח בגופו, ביום ובלילה רץ אחר פרנסתו כצבי ומשמש לזה כח נפשי שלו, ואין זה מצד השלמות שהרי לא נמצא זה בבעלי חיים שהם למטה הימנו. וכן אין שלמות השכל של אדם לשמש בו אל פרנסתו, כיון שלא נמצא שצריך דבר זה הבעל חי שהוא פחות מן האדם⁶¹. ואם כן מה שהאדם משובח מכל שאר בעלי חיים וראוי שיהיו לו פעולות מיוחדות, אין הפעולות המיוחדות הם הפעולות שהם המלאכות והבנינים. כי דבר זה אינו לו לשלמות רק לחסרון ולפחיתות בשביל שחטא ונעשה בעל חסרון, ולכך צריך לכל הדברים האלו. וכבר בארנו כי אי אפשר שלא יהיו לאדם פעולות אשר הם מתיחסים אל נפשו אשר יש לו נפש אלקית, ואם כן נשאר השאלה איזה הם הפעולות המיוחדות לו המתיחסות אל מעלתו במה שיש לו נפש שכלי. לא ישאר לומר, רק כי הפעולות המתיחסות אל מעלות נפשו הם הפעולות האלקיות והם מצות

הנפש והשכל כמו שפירש רבינו, בא בתוספתא שם הזאב המוכר קדרות שהיא מלאכה פשוטה וקלה ואין בה אלא ענין הממון, שהוא ענין רביעי כמו שכתב רבינו במקומות רבים. וראה להלן בהערה 61, ובתיספתא פשוטה שם.

58) ראה להלן סוף פרק כח בפירושו לכתוב שבת וינפש, ובעוד מקומות.

59) רש"י ותוס' ר"י הוקן פירשו; קיץ, מייבש קציעות בשדה. וכן פירש בערוך ערך קץ א' ובערוך השלם שם. אולם הרש"ש והגהות הרד"ל לקידושין שם פירשו, קיץ מלשון שמירה. וראה עוד בח"א למהרש"א שם. וראה באבות פרק ה משנת יהודה בן תימא ובודרך חיים שם בפירושו לגבור כארי ורץ כצבי.

60) ראה למשל בברכות סא ב; אתה (השועל) הוא שאומרים עליך פקח שבחיות. ובנוגע לזיהויו ראה "כלאי זרעים והרכבה" מאת י. פליכס הוצ' דביר עמ' 123, ובודרך חיים מהדורתי עמ' רנג ובהערה 334.

61) בנוגע לפירוש המשנה ע"פ ג' חלקי האדם, הגוף הנפש והשכל, כן פירש רבינו ענינים רבים. וראה במבוא לדרך חיים עמ' ל פרק ו, השכל הנפש הגוף והממון.

התורה, והם הם מיוחדים אל האדם לפי מעלת נפשו האלקית ודבר זה בודאי הם פעולות המיוחדים לו וראויים לו.

ואם תשאל ותאמר, אם כן הרי כל הפעולות המיוחדים לכל אחד ואחד מן הנבראים הפעולות מתחייבים ממנו מעצמו ואינו משנה פעולותיו, ולמה לא נמצאו גם כן פעולות האלקיות הם המצות מן האדם מעצמו. דבר זה אין שאלה, כי אם ראוי שיהיו אלו הפעולות באות מן האדם, הלא יצר הרע שברא באדם הוא מביאו אל הפעולות הרעות שבאות ממנו מצד יצר הרע שבו. ועל זה הוכיח משה רבינו ע"ה את ישראל ואמר, האזינו השמים וגו' ⁶² כמו שיתבאר בפרקים הבאים ⁶³, להודיע שאין זה לפי הסדר כלל. כי לפי הסדר השכלי ראוי שיתחייבו הפעולות מן כל נברא ונברא כפי מה שראוי, ואל האדם שנפשו אלקית שכלית ראוי לו פעולות מיוחדים והם פעולות המצות שבתורה, רק כי היצר הרע מעכב ⁶⁴. אמנם כל המין מבני אדם, אי אפשר שיהיו שוים כלם במעלת נפשם. ועם שכל מין בני אדם שוים בתאר פניהם ובעניניהם, אינם שוים במה שיש חלק מהם יותר אלהי מזולתם. כמו שידוע, כי הנבואה ורוח הקודש והשכינה היו מיוחדים בו העם אשר בחר בו השם יתברך מזולת שאר העמים עכו"ם ⁶⁵. ואין ספק כי הנבואה הכנה בנפש האדם, ותמצא הכנה הזאת מיוחדים בה העם אשר בחר ה' יתברך, ומזה תראה כי העם הזה היה יותר נפשם אלקית מצד ההכנה הזאת. וגם זה מוכרח לומר. וזה, כי העולם הזה אשר בו מין בני אדם הוא עולם הטבע, ולפיכך הדבר אשר הוא טבעי ראוי שימצא בכל המין בשווה, במה שהעולם הזה הוא טבעי בכללו. ואם ימצא שנוי בהם מפני שנוי המקומות, דבר זה אינו נחשב שנוי כלל. אבל האלקית לא ימצא בשווה לכל המין, שאם היה נמצא לכל המין בשווה היה עולם הזה עולם גבדל מאחר כי בכללותו האלקיות. אבל העולם הזה הוא עולם הטבע ואינו עולם הנבדל, וד"ז מחייב שאין נמצא האלקיות לכל המין בשווה כי אם בחלק ממנו. ומפני כי עכו"ם הם מן העולם הטבעי לכך הם שבעים אומות, כי עולם הטבע נברא בשבעת ימי בראשית, וכנגד שבעת ימי עולם הטבע הם שבעים אומות כנגד כל יום עשרה. והאומה היחידה היתה על הטבע והיא כנגד השמיני כי השמיני הוא על הטבע, ולכך ראוי לישראל התורה שהיא על עולם הטבע, והתורה נבראת קודם שנברא העולם

62) לב א. וראה ברורש לשבת שובה עמ' ג.

63) להלן פרק ד.

64) ע"פ ברכות יז א; ומי מעכב שאור שבעיטה. וברש"י; יצר הרע שבלבנו המחמיצנו.

65) ראה בכוזרי א קטו; כי בן ישראל רק הוא ראוי לנבואה. ושם ג א; האומה המסוגלת לנבואה. ושם ב לב; העמים בנו בתים לה' וכו', אך היא לא שרתה עליהם. ושם ה כא; אלקי אברהם יצחק ויעקב הנחיל את בניהם את א"י והשרה שכינתו בתוכם. ושם ה' כג; רק השכינה הנראית עין בעין נעדרת, אולם השכינה הנסתרת היא עם כל בן ישראל. ושם ד סוף טו ו—ה יב, ובמו"נ ח"ב פרק מה בנגע ל"א מעלות הנבואה.

הטבעי וישראל נבראו גם כן קודם שנברא העולם הטבעי⁶⁶. לכך כל ענין התורה שהיא בשמיני, כי הטבע היא תחת מספר שבעה ומה שהוא על הטבע הוא שמיני כמו שיתבאר בפרק שאחר זה⁶⁷. ולכך האומה הישראלית אשר בחר ה' יתברך לחלקו⁶⁸, והם הם נתיחדו בפעולות האלהיות שהם מצות התורה לפי מדריגת נפשם האלהית, במה שהיו מוכנים לנבואה ורוח הקדש ולהיות השכינה ביניהם. ועכו"ם לפי מעלתם נתן להם ז' מצות שהם שבע מצות בני נח^{68א}.

ובפרק קמא דע"ז⁶⁹ ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן⁷⁰, מאי בעי בשעיר ומאי בעי בפארן, מלמד שהחזיר הקב"ה התורה על כל העולם ולא רצו לקבלה, עד שבאו ישראל וקבלוה⁷¹. ובמדרש⁷² אמר, מלמד שהחזיר הקב"ה את התורה לבני עשו ואמר להם רוצים אתם לקבל התורה, ואמרו לו מה כתיב בה אמר להם לא תרצוה⁷³, אמרו לו כל ברכות של אותו איש ועל חרבך תחיה⁷⁴ אינו רוצה לקבלה. אמר לבני ישמעאל רוצים אתם לקבל התורה, אמרו לו מה כתיב בה אמר להם לא תגנוב⁷⁵, אמרו לו כל ברכותיו של אותו איש והוא יהיה פרא אדם ידו בכל ויד כל בו⁷⁶, אינו רוצה לקבלה. ע"כ. בארו בזה הדברים אשר אמרנו, כי מצוות התורה שהם הפעולות האלקיות מתיחסים אל ישראל, לפי מעלת נפשם הם מוכנים אל הפעולות האלקיות והם ביחוד להם. אבל עכו"ם מצד חסרונם ופחיתותם אינם ראויים לפעולות האלקיות שהם המצות, וזהו שהיה מחזיר

אוצר החכמה

אה"ח 1234567

66 ב"ר פרשה א; ששה דברים קדמו לבריאת העולם וכו' התורה וכו' וישראל. וראה במקורות שצוינו במסורת המדרש וברד"ל שם וביפה עיניים לפסחים נד א, ולהלן בפרק כד ובהערה 728, ובסיפור עולת ראייה ח"ב עמ' תסט ד"ה שלא יחסוף.

67 וראה עוד בדרך חיים פרק ו מהדורתי עמ' תרנד ובמקורות שציינתי שם בהערה 71, ולהלן פרק מא הערה 1485, ובתחילת פרק ב.

68 ע"פ דברים לב ט; כי חלק ה' עמו.

68א וראה להלן פרק ז והערה 218, ופרק טז והערה 452.

69 ב ב בשו"י לשון. וראה בנצח עמ' עא, ובדרוש על התורה עמ' ד, כח.

70 דברים לג ב. וראה בדרוש על התורה עמ' כח.

71 בע"ז שם; עד שבא אצל ישראל וקבלוה. אולם כגירסת רבינו כ"ה בילקו"ש שם רמו תתקנא, ובדק"ס לע"ז שם עמ' 4 הערה ט.

72 מדרש זה מובא במקומות רבים, ונראה מלשון רבינו שדבריו מבוססים על ספרי שם סי' שמג מהדורת פינקלשטיין-הורביץ עמ' 396, ומכילתא יתרו מהד' הורביץ עמ' 221. וראה בהערות שם ושם. אלא ששם נזכרו גם עמון ומואב, ובמקורות אחרים שצוינו שם, נשמטו. וראה בפרקי דר"א בתחילת פרק מא ובהערה יג לרד"ל שם, וביפה עיניים לע"ז שם, ובמובאות שהובאו להלן בהערה 80.

73 שמות כ יג. וראה להלן בהערות 270, 1498, ובדרוש על התורה עמ' טו.

74 בראשית כז מ.

75 שמות כ טו.

76 בראשית טז יב.

התורה על כל אומה ולשון⁷⁷ ועצם נפשם ממאן לקבל הפעולות האלקיות, כי אם ישראל היו מוכנים לתורה מצד מעלת נפשם. אמנם במדרש באר, כי לא בלבד שהם אינם מוכנים לתורה שהם פעולות אלקיות, אבל יש בהם הכנה אל הפך זה. ורצה לומר, כי עשו וישמעאל היו מוכנים אל פעולות שהם הפך התורה וזהו מצד ההכנה שבהם, כי אין ספק ברכתם לפי מה שהם היו מוכנים בעצמם. ומה שזכר הכתוב הזה עשו וישמעאל, לומר כי עכו"ם נפשם נוטה אל הקצה, וכל שנוטה הכנת נפשם אל הקצה הוא רע⁷⁸. וזהו ה' מסיני בא ורח משעיר למו הופיע מהר פארן. כי הש"י ראה כי פעולות התורה הם הם הדרכים הישרים הם דרכי ה' ⁷⁹, ראויים לאשר להם הכנה ממוצעת והיא התכונה הישרה, לא אל אשר תכונת נפשם נוטה אל הקצה ופעולות שלהם אינם ישרים. וזכר בשביל כך עשו וישמעאל, שיש בכל אחד קצה אחד. כלומר, כי אלו שתי אומות עכו"ם תכונת נפשם נוטה מן האמצע כל אחת לקצה אחד, לכך הם ממאנים לקבל התורה. וזהו שאמר כי האחד ברכתו ועל חרבך תחיה לרצוח, וישמעאל ידו בכל בכח ובחזקה על הבריות, ואלו שניהם תכונות רעות מחולקות כל אחד ואחד נוטה לקצה אחד כאשר ידוע לחכמי אמת⁸⁰, ובשביל כך היו תכונתן ממאן לקבל התורה. אמנם בגמרא לא אמרו רק שהם לא רצו לקבלה. והכוונה בזה, כי אין ראוי להם התורה והמצות שהם הפעולות והמעשים האלקיים, שאין נפשם מוכן לזה, כי אם ישראל מצד נפשם האלהית, ומפני זה ראוי להם הפעולות האלהיות והם מצות התורה. והוא עצמו מה שאמרו ז"ל⁸¹, אתם קרוים אדם⁸² ואין עכו"ם קרוים אדם. וביאר ענין זה, שההבדל המיוחד אשר בין האדם ובין שאר בעלי חיים, מה שהאדם יש לו נפש אלקית. והנה אותם אשר יש להם נפש אלקית הם מוכנים לדברים אלקיים כמו הנבואה ורוח הקדש, ודבר זה לא תמצא רק בעם אשר בחר בו השם יתברך לכך הם קרוין

(77) כן היא הגירסת במדרשים שהובאו בהערה 72, אך למעלה כתב רבינו; על כל העולם.

(78) ראה בתחילת ההקדמה לנתיבות עולם, ובעוד מקומות.

(79) ע"פ הושע יד י; כי ישרים דרכי ה' וכו'.

(80) ראה בקהלת יעקב — מפתח לחכמת הקבלה לבעל מלא הרועים — ערך ישמעאל וערך עשו אות ג. ובנוגע להכנת ישראל לתורה ואי הכנתם של הגויים, וכן בענין נוסח המדרשים הנזכרים למעלה בהערה 72, ראה בגבורות ה' פרק עב ובגור אריה לתחילת פרשת וזאת הברכה.

(81) יבמות סא א ובמקבילות. וראה במהר"ץ חיות שם שכתב דברים תמוהים. וראה להלן פרקים יב, יז, כד, לא, ובפירושי מהר"ל ליבמות שם ח"ד עמוד טו ובהערות שם, ובדרך חיים מהדורתי עמ' קעא, ריא, שנד, ובגבורות ה' פרק ד ד"ה ומפני, סוף פרק לט, סוף פרק מג, ופרק סז, ובנר מצוה ד"ה ובמדרש וארבע חיון, ובאור חדש בסוף הפירוש לכתוב, וישב מרדכי אל שער המלך (אסתר ו יב), ובגור אריה לפרשת בראשית סוף ד"ה בשביל ישראל, ובפרשת מסות ד"ה ואין הגויים, ובמשך חכמה לשמות יט ח, ובגליון הש"ס לרע"א ליבמות שם שציין לנגעים פרק ג משנה א (וראה במפרשים שם) ולתוספות יו"ט בתחילת פרק יב, ובנצח עמ' עג, פג, ובהקדמה לדרוש על התורה עמ' ו ובדרוש לשבת הגדול עמ' נה.

(82) יחזקאל לד לא. וראה בתוספות לעבודה זרה ג א ד"ה כהנים, ובמקבילות.

אדם בפרט בשלימות, במה שיש בהם כל אשר ראוי להיות לאדם שנקרא אדם בפרט מפני שיש בו מעלה אלקית ואינו טבעי, ולפיכך אתם קרוים אדם. ומפני זה המצות שהם הפעולות האלקיות מתיחסים בפרט לישראל בשלימות, כאשר יתבאר עוד. ואל יקשה, אם כן הגר איך אפשר שיהיה מקבל התורה כאשר יש לו תכונה נפשית שאינה טובה. ואין זה קשיא כלל, כי מאחר שבא להתגייר הנה יש לו תכונה ישראלית, וכאשר נתגייר נעשה טפל לאומה הישראלית והרי הוא כמוה. ועם כל זה אמרו⁸³, קשים גרים לישראל כמו ספחת. כי הספחת מזגו אינו טוב ומקלקל הבשר שיש לו מזג טוב. ואל יקשה, הרי נמצא כי ישראל היו העם הנבחר עם התכונה הטובה שהיתה להם היו להוטיין ביותר אחר עבודה זרה מכל האומות, כי דבר זה יתבאר עוד באריכות בפרקים הבאים.

אוצר החכמה

(83) יבמות מז ב וקט ב, קידושין ע ב ונדה יג ב ובפירושי הראשונים שם, ובגליון מהרש"א לקדושין שם, ובח"א למהרש"א ובחידושי ר' יעקב עמדין ליבמות שם, ובפירושי מהר"ל ליבמות ח"ד עמ' ח ובהערה 1. וראה ברבינו בחיי לשמות כד ה שכתב; ומה שאמרו רז"ל קשים גרים לישראל אין זה לגנאי הגרים אלא לגנאי ישראל וכו'. ובפירושו לדברים כא יד, פירש אחרת; ובכל מקום מצינו שהיו הגרים לישראל סבה לכשלונות ונזקים וכו', הם היו תחילה לכל הרעות וראשית מדון. ושעוועל במהדורתו לא עמד על שינוי זה. וראה בהערותיו לשמות שם, ובנצח עמ' קמט, ובהקדמה לדרוש על התורה עמ' ה, ובפירושי מהר"ל לקידושין שם ח"א עמ' קד הערה 1.